

Sexuální asistence u osob se zdravotním postižením

Michaela Kolářová

V životě osob s postižením sehrávají klíčovou roli kromě rodinného prostředí také poskytovatelé sociálních služeb, zejména pobytová zařízení, která se pro mnohé jedince stávají jejich náhradním domovem. K plnohodnotnému životu v pobytových sociálních službách nepochybně patří také sexualita, nicméně je otázkou, do jaké míry se poskytovatelé sexualitou svých klientů zabývají.

Jednou z možností, jak mohou pobytová zařízení pomoci těmto jedincům naplnit jejich sexuální potřeby, je sexuální asistence, která v ČR funguje od listopadu 2015. Pohledem pomáhajících profesí na sexualitu a sexuální asistenci se zabývala i má diplomová práce pod odborným vedením PhDr. Kateřiny Šámalové, Ph.D., na katedře sociální práce FF UK.

Hlavním záměrem empirické části diplomové práce bylo zjistit, jak sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách nahlízejí na sexualitu svých klientů a využití sexuální asistence v rámci poskytování pobytových sociálních služeb. Práce se zaměřila na přístup sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách k sexualitě svých klientů, způsob, jakým naplňují sexuální potřeby svých klientů, nahlížení sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách na službu sexuální asistence a způsob, jakým se organizace podílejí na zajištění sexuální asistence.

Pro empirickou část diplomové práce byl zvolen kvalitativní výzkum a technika polostrukturovaného rozhovoru. Vzhledem k citlivosti daného tématu a mnohdy i z časových důvodů docházelo ze strany poskytovatelů pobytových sociálních služeb k častému odmítnutí, případně žádost o realizaci výzkumu zůstala bez odpovědi. Z tohoto důvodu byl výzkumný soubor rozšířen z původních 2 krajů na 6 krajů v ČR (Praha, Středočeský kraj, Liberecký kraj, Plzeňský kraj, Pardubický kraj a Jihočeský kraj). Z celkového počtu 21 oslovených organizací se výzkumu zúčastnilo 8 z nich (týdenní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením a chráněná bydlení). Výzkumný soubor tvořilo celkem 14 respondentů, přičemž nejvíce respondentů bylo z Prahy.

Výsledky výzkumu ukazují, že mnoho respondentů považuje sexualitu svých klientů za přirozenou součást života, a proto je to i jedna z oblastí, které se při své práci věnují. Klienti jsou podporováni v navazování partnerských vztahů, častá je i podpora individuální masturbace v soukromí. Soukromí je však v některých organizacích považováno za stále problematické. Respondenti často poukazují na chybějící osvětu v rodinném prostředí, a proto se věnují osvětové činnosti nejčastěji v podobě individuálních rozhovorů. Při komunikaci o sexuálních potřebách napomáhá polovině organizací protokol sexuality, který sjednocuje jejich postup při práci se sexualitou. Respondenti se v tématu dále vzdělávají. Spolupracují s předními odborníky a někteří využili i dostupné kurzy o sexualitě. Některým organizacím však stále brání přístup pracovníků a mnohých rodinných příslušníků téma sexuality otevřít či účinně rozvíjet.

Nahlížení na aktivní sexuální asistenci je převážně pozitivní. V souvislosti se zprostředkováním sexuální asistence v organizacích se objevovaly ze strany respon-

dentů časté obavy z kuplířství, a proto apelují na zlegalizování této služby. Někteří respondenti mají možnost se v tématu dále vzdělávat, jiní by tuto možnost uvítali, jelikož nemají dostatek informací. Jako negativum vnímá převážná část respondentů financování této služby. Po úhradě nákladů na sociální službu a mnohdy i kvůli neochotě rodinných příslušníků investovat do sexuální asistence, se tato služba stává pro většinu klientů nedostupná. Domnívají se, že by sexuální asistence byla přínosná pro klienty zejména po psychické stránce a vnímají ji jako možnost, jak komplexně obsáhnout potřeby svých klientů.

Výzkum však ukázal, že se na osvětu o sexuální asistenci zaměřuje pouze 5 organizací, z toho 4 v podobě intimní asistence, která napomáhá klientům lépe porozumět jejich sexualitě. Převážná část respondentů se shoduje, že by sexuální asistenci umožnili svým klientům objednat, nicméně první impuls musí být ze strany klienta. V některých organizacích se ukázalo jako problematické technické zázemí, kde by se samotná služba měla odehrát. Přímo zkušenost se zprostředkováním sexuální asistence má pouze jedna organizace, v dalších 2 organizacích se jedná o zprostředkované zkušenosti. Jejich zkušenosti dokazují, že tato služba napomáhá jejich klientům zvyšovat sebevědomí a zamezit agresivním projevům chování v důsledku nedostatečně uspokojených sexuálních potřeb.

Diplomová práce může být přínosná pro ostatní poskytovatele sociálních služeb, kteří pracují s cílovou skupinou osob se zdravotním postižením, neboť pomoci klientům a jejich rodinným příslušníkům uchopit téma sexuality je více než žádoucí. Za nezbytné lze považovat vzdělávání organizací v podobě dostupných kurzů o sexualitě osob se zdravotním postižením, zavádění protokolu sexuality do praxe organizací a dle jejich možností zvažovat vzdělávání pracovníků v intimní asistenci, která přináší pozitivní výsledky. Zavádění sexuální asistence do praxe sociálních služeb ovlivňuje nejen nedostatečná právní úprava, rodinné prostředí klientů, ale také postoj pracovníků k vlastní sexualitě i samotné cílové skupině. Proto je žádoucí, aby organizace směřovaly pozornost k aktivní sexuální asistenci a v daném tématu se vzdělávaly, poskytovaly osvětu směrem ke klientům a rodinným příslušníkům, neboť jak dokazují výsledky tohoto výzkumu, sexuální asistence má svůj význam, a i přes mnoho obav je přínosná.

Limitem výzkumu je především malá velikost zkoumaného vzorku a jeho nízká reprezentativnost. Pro další výzkum by bylo vhodné zaměřit se na hodnocení současné právní úpravy a systém vzdělávání v sexuální asistenci nejen pohledem pomáhajících profesí, ale i pohledem rodinných příslušníků klientů.